

STAREA COPIILOR LUMII

EDIȚIE SPECIALĂ

**A 20-a aniversare a Convenției cu privire la
Drepturile Copilului**

REZUMAT

Convenția cu privire la Drepturile Copilului reprezintă un standard universal pentru crearea unei lumi mai bune – o lume în care interesul superior al copilului să se afle în centrul preocupărilor noastre, ale tuturor. Provocarea în următorii 20 de ani va fi să construim pornind de la progresul realizat până acum, unindu-ne forțele pentru a ajuta acei copii cărora încă nu li se respectă dreptul la supraviețuire, dezvoltare, protecție și participare.

— Ann M. Veneman
Director Executiv, UNICEF

CUPRINS

STAREA COPIILOR LUMII

EDIȚIE SPECIALĂ

Rezumat

Relevanța în orice timp Convenției
Progrese și provocări
Riscuri și oportunități
Agenda pentru acțiune
Parcursul rămas

Rezumat

Convenția cu privire la Drepturile Copilului

Dacă doriți să accesați o copie a raportului integral și orice actualizare realizată după tipărirea sa, vă rugăm să vizitați pagina noastră de Internet <www.unicef.org/publications>.

Rezumat

Relevanța Convenției

La 20 noiembrie 2009, comunitatea internațională sărbătorește 20 de ani de la adoptarea Convenției cu privire la Drepturile Copilului. Cel mai ratificat tratat internațional de drepturile omului din istorie, prin cele 54 de prevederi și Protocoalele Opționale ale sale, Convenția stabilește totalitatea drepturilor civile, politice, culturale, sociale și economice ale tuturor copiilor, pe baza a patru principii fundamentale: nediscriminarea, acțiuni fondate pe interesul superior al copilului, dreptul la viață, la supraviețuire și la dezvoltare și respectarea opiniei copilului ținând cont de vârsta și gradul său de maturitate. Aceste principii călăuzesc acțiunile tuturor actorilor, inclusiv ale copiilor înșiși, în vederea asigurării drepturilor acestora la supraviețuire, dezvoltare, protecție și participare.

Semnata de fiecare țară din lume și ratificată până la ora actuală prin legislație internă de toate statele cu excepția a două, Convenția și principiile sale s-au ancorat în cadrele legislative naționale și locale, motivând guvernele din lumea întreagă să plaseze drepturile și dezvoltarea copilului pe un loc prioritar în agenda lor. Din 1990, peste 70 de țări au încorporat codurile copiilor în legislația națională în efortul lor de reformă legislativă fondată pe prevederile Convenției.

Convenția a exercitat o influență puternică și profundă asupra instituțiilor publice. Acest lucru se reflectă în folosirea tot mai frecvent a limbajului ce ține de drepturile copilului și în acordarea unei atenții deosebite drepturilor copilului în obiectivele, politicile, programele și acțiunile de advocacy realizate la nivel național și internațional în favoarea drepturilor omului și a progresului social. Tratatul a încurajat de asemenea guvernele naționale și locale să adopte inițiative de buget centrate pe copil, măsuri de protecție socială și o abordare din perspectiva drepturilor omului a cooperării pentru dezvoltarea femeilor și a copiilor.

Mai mult, Convenția a contribuit la sensibilizarea cu privire la drepturile copilului a mediului de afaceri, a școlilor, familiilor și comunităților. Impactul său asupra mass-media este cât se poate de clar prin crearea de coduri de conduită pentru reportajele ce privesc copiii, o mai bună acoperire media a problematicii protecției copilului și includerea părerilor copiilor legate de aspecte ce îi privesc și îi afectează. Liderii religioși, la rândul lor, se implică activ în drepturile copilului, abordând adesea probleme delicate cum sunt stigmatizarea și discriminarea persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA și promovând educația fetelor. Convenția inspiră de asemenea o nouă generație de copii care sunt niște parteneri puternici pentru societate.

Per ansamblu, importanța Convenției depășește cu mult implicațiile sale legislative și chiar acțiunile directe de susținere a drepturilor copilului pe care le-a încurajat. Tratatul a ajutat și la schimbarea atitudinii față de copilărie prin definirea unor standarde minime pentru tratamentul, îngrijirile, dezvoltarea, protecția și participarea la care are dreptul orice persoană sub 18 ani. Articolele sale întăresc ideea împărtășită de societăți, și anume că pentru asigurarea drepturilor copilului este imperativ necesar să se ocrotească copilăria ca o perioadă diferită de maturitate, definind un interval de timp în care copiii să crească, să învețe, să se joace și să se dezvolte.

Progrese și provocări

Era Convenției a cunoscut progrese marcante în ceea ce privește supraviețuirea și dezvoltarea copilului, eforturi extinse și consolidate pentru ocrotirea copiilor și recunoașterea tot mai largă a importanței abilitării copiilor să participe la propria lor dezvoltare și protecție. Una dintre cele mai remarcabile realizări în domeniul supraviețuirii și dezvoltării copilului este reducerea numărului anual de decese înregistrate în rândul copiilor sub cinci ani, de la 12,5 milioane în 1990 la mai puțin de 9 milioane în 2008.

Scăderea numărului de decese în rândul copiilor este rezultatul eforturilor uriașe depuse de guvernele naționale, de organizațiile neguvernamentale și de comunitatea internațională care lucrează în domeniul sănătății pentru prevenirea și controlul bolilor, creșterea siguranței hranei și a nutriției și furnizarea de servicii complexe și integrate la toate nivelurile sistemului sanitar. În mod special, imunizarea împotriva celor mai importante boli care pot fi prevenite prin vaccinare reprezintă o intervenție ce a salvat viața a milioane de copii din toate regiunile lumii.

Alte drepturi ale copilului ce țin de supraviețuirea și dezvoltarea lor se bucură de astfel de progrese semnificative. Prevalența copiilor sub cinci ani cu greutate mică s-a diminuat în toate regiunile începând cu anul 1990. Nivelul alăptării exclusive a copiilor sub șase luni, cea mai bună protecție împotriva bolilor copilăriei, a crescut în toate regiunile cu excepția uneia, de la începutul anilor '90. Un număr estimat de 1,6 miliarde de oameni au obținut acces la surse îmbunătățite de apă între 1990 și 2006. Eforturile de combatere a HIV și SIDA s-au consolidat și ele, odată cu extinderea testării și a terapiei cu antiretrovirale în rândul femeilor însărcinate cu HIV pentru a preveni transmiterea virusului de la mamă la copil, dar și în rândul nou-născuților și a sugariilor pentru a-i proteja de HIV. Acțiunile pentru educație s-au intensificat la rândul lor, estimându-se că 84% dintre copiii de vârstă de școală primară frecventează școala în prezent, inegalitatea de gen la nivelul cuprinderii în învățământul primar s-a diminuat și se constată rate ridicate ale supraviețuirii până în ultima clasă a ciclului primar în majoritatea regiunilor aflate în curs de dezvoltare.

Convenția a deschis calea consolidării protecției copilului ca un concept holistic, oferind copiilor dreptul de a fi ocrotiți împotriva unui spectru larg de violențe, exploatare, abuz, discriminare și neglijare. În ultimele două decenii, acțiunile de advocacy pe problematica protecției copilului s-au intensificat notabil și au fost numiți reprezentanți speciali ai ONU pe probleme cheie, precum copiii în conflicte armate și violența asupra copiilor.

Cu toate că lipsa datelor maschează în continuare dimensiunea reală a violării protecției copilului, sondajele internaționale efectuate la nivelul gospodăriilor, cum sunt Sondajele în Aglomerări cu Indicatori Multipli și Sondajele Demografice și de Sănătate, furnizează de la mijlocul anilor '90 date periodice legate de diferite aspecte cheie, inclusiv înregistrarea la naștere, căsătoria timpurie, exploatarea copiilor prin muncă și, în ultimii ani, atitudini față de violența domestică și disciplinarea copilului. Participarea copiilor, menționată în mai multe prevederi ale Convenției, a câștigat constant teren în ceea ce privește o mai largă acceptare și aplicare în ultimele două decenii. Un moment important a fost Sesiunea Specială dedicată Copiilor a Adunării Generale a ONU din 2002, care a dat ocazia unui număr de peste 400 de copii din peste 150 de țări să ia parte la cel mai înalt forum decizional al Națiunilor Unite. Inițiativele naționale și locale – de la numeroasele programe municipale pentru copii adoptate de conurbatii de mari sau de mici dimensiuni din lumea întreagă până la bugetarea realizată cu participarea copiilor întâlnită în orașe din Brazilia, Spania și Marea Britanie, printre altele – subliniază meritele participării copiilor la forumurile decizionale.

În ciuda acestor progrese, mai sunt încă multe de făcut pentru a garanta că promisiunea Convenției devine realitate pentru toți copiii lumii. Provocările sunt multiple și imense. Potrivit estimărilor, 1 miliard de copii trăiesc și astăzi într-o formă sau alta de privare materială. Milioane de copii, mai ales în Africa și Asia, nu au acces la servicii medicale de calitate, suplimentare cu micronutrienți, la educație, surse îmbunătățite de apă și condiții sanitare sau la o locuință decentă. În medie, peste 24.000 de copii sub cinci ani mor încă în fiecare zi din cauze ce ar putea fi prevenite. Se estimează că anual între 500 de milioane și 1,5 miliarde de copii sunt supuși violenței. Aproximativ 150 de milioane de copii cu vârste cuprinse între 5 și 14 ani sunt exploatați prin muncă, pe lângă alte 140 de milioane de copii sub cinci ani cu o greutate mică pentru vârsta lor și aproape 100 de milioane de copii cu vârstă școlară care nu sunt înscriși în învățământul primar. Participarea copiilor se află abia la început și trebuie încă adoptată pe scară largă în țările industrializate și în cele aflate în curs de dezvoltare.

Disparitățile legate de realizarea drepturilor copilului sunt tot mai evidente în toate țările. Există dovezi care arată că riscul de a nu avea acces la servicii de bază și la protecție este mai mare pentru unii copii decât alții, îndeosebi pentru cei ce provin din comunități marginalizate, izolate și sărace, copiii cu dizabilități, cei ce aparțin minorităților sau populației indigene sau cei care trăiesc în familii în care mama are un nivel scăzut de educație. În ceea ce privește educația, riscul de abandon școlar în învățământul primar sau secundar este mai ridicat în cazul fetelor decât al băieților la nivel mondial. Fetele prezintă de asemenea și un risc mai ridicat de a se căsători înainte de împlinirea vârstei de 18 ani și de a fi supuse violenței fizice și sexuale, cu toate că și băieții sunt afectați de aceste pericole ce amenință protecția lor.

Africa și Asia se confruntă cu cele mai mari provocări la nivel global în sfera drepturilor copilului la supraviețuire, dezvoltare și protecție, regiunile Africii Subsahariene și Asiei de Sud aflându-se cu mult în urma altor regiuni în ceea ce privește majoritatea indicatorilor. Evoluția lor în domeniul îngrijirilor medicale primare, al educației și protecției va fi esențială pentru accelerarea progresului privind drepturile copilului și pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare pentru copii stabilite în plan internațional.

Riscuri și oportunități

Convenția cu privire la Drepturile Copilului împlinește 20 de ani într-o perioadă critică. Anul 2009 a fost marcat de cea mai mare criză financiară din ultimii 80 de ani. Scăderea economiei globale, însoțită de prețuri record la alimente, a dat naștere la preocupări potrivit cărora sărăcia și subnutriția vor câștiga tot mai mult teren.

În plus, schimbările climatice și demografice amenință progresele recente înregistrate în domeniul drepturilor copilului. Copiii sunt cei mai vulnerabili la efectele acestor fenomene din cauza imaturității lor fiziologice și a

sensibilității la condițiile climatice care stau la baza principalelor cauze de deces la copiii mici – inclusiv a subnutriției și a bolilor transmise prin vectori. Există tot mai multe dovezi ce sugerează că țările cel mai puțin dezvoltate din lume, cu populații de copii în creștere, s-ar putea să simtă cel mai mult povara schimbărilor de mediu. Corelarea tot mai frecventă a luptelor civile cu schimbările climatice reprezintă o preocupare deosebită pentru drepturile copilului. Creșterea presiunii asupra resurselor economice, a resurselor de hrană și de apă vor exacerba probabil inechitatea existentă în ceea ce privește veniturile și accesul la servicii de bază.

Riscurile pentru drepturile copilului prezentate de actuala criză economică și de alte provocări externe nu trebuie subestimate. Există pericolul real ca repercusiunile acestor șocuri să aibă consecințe pentru tot restul vieții a mai multor generații, minimalizând astfel orice efort depus în anii următori pentru a avansa în materie de drepturile copilului. În același timp, istoria ne arată că astfel de crize pot fi o șansă pentru schimbare. Guvernele și alți actori pot transforma provocările în șansa de a reinnoi angajamentul comunităților lor față de principiile și articolele Convenției și își pot uni forțele pentru a consolida progresele din domeniul drepturilor copilului.

Agenda pentru acțiune

În aceste vremuri nesigure, devine tot mai clar că modul învechit de a acționa nu mai este valabil. Lumea are șansa unică de a se reconstrui – și de a se dedica din nou protejării și vegherii nu doar asupra aspectelor fizice și economice, ci și a cetățenilor săi cei mai vulnerabili. Convenția cu privire la Drepturile Copilului trebuie să joace un rol central în această realiniere a priorităților, prin patru acțiuni majore:

Interesul superior al copilului trebuie plasat în centrul guvernării. Orice aspect de guvernare poate afecta drepturile copilului. Fie că discuțiile țin de fiscalitate sau comerț, diplomație sau datorii, nu există politică, lege, buget, program sau plan care să fie ‘neutru pentru copii’. Prima provocare a Statelor părți este așadar aceea de a evalua implicațiile asupra copiilor a unei game largi de acțiuni legislative și administrative. Cea de-a doua este să se asigure că bugetele, politicile și programele aplică principiile Convenției în fiecare sector al lor.

La nivel național, bugetele și programele, în special, trebuie să pună accent prioritar pe serviciile esențiale pentru realizarea drepturilor copilului la supraviețuire, dezvoltare, protecție și participare. Aceste eforturi ar trebui să maximizeze și să coordoneze resursele din sectorul public și privat, monitorizând în același timp drepturile copilului la nivel național și comunitar. Referitor la cooperarea pentru dezvoltare, donatorii și țările beneficiare trebuie să se gândească la relația existentă dintre asistența lor și copii. La nivelul sectoarelor municipale și al comunităților, administrațiile locale trebuie să se asigure că inițiativele de dezvoltare sunt incluzive și participative și că părerile femeilor și ale copiilor se regăsesc în legi, practici, politici și programe.

O altă provocare este consolidarea și aplicarea legilor în favoarea drepturilor copilului. Pentru aceasta, s-ar putea să fie nevoie de înființarea în plan guvernamental a unor structuri permanente având răspunderea generală de a promova drepturile copilului și de a coordona acțiunile din diferite sectoare. Promovarea oficialilor independenți pentru drepturile omului, cum sunt avocații copilului, poate de asemenea întări procesul de monitorizare a drepturilor copilului la nivel național și comunitar. O mai bună înțelegere a situației copiilor, pe baza dovezilor rezultate din date, cercetări și analize, reprezintă o componentă critică pentru evaluarea implementării efective a Convenției.

Dezvoltarea capacităților de asigurare a drepturilor copilului. Respectarea promisiunii Convenției presupune contribuția fiecărei persoane și instituții. Fiecare trebuie să își dezvolte capacitatea de a înțelege, de a răspunde și de a promova drepturile copilului. Trebuie încurajate eforturile concertate în vederea întăririi acestei capacități la orice nivel de guvernare, în special la cel local unde lipsește deseori. Profesioniștii din domenii variate, precum educație, sănătate, siguranță, servicii de urgență și urbanism, printre altele, trebuie instruiți pe problematica drepturilor copilului și ajutați să conștientizeze responsabilitatea lor de a acționa în conformitate cu aceste drepturi.

Famiile necesită susținere în eforturile lor de a oferi asistența și protecția necesare pentru realizarea drepturilor copilului; în multe cazuri, acest lucru presupune acces la servicii de bază de calitate și la cunoștințe mai vaste legate de practici moderne de îngrijiri de sănătate și igienă, dar și șansa de a participa la luarea deciziilor ce le afectează viața.

În calitate de posesori de drepturi, este imperativ ca orice copil să își cunoască și să înțeleagă drepturile sale și să aibă posibilitatea să le revendice. Convenția ar trebui predată în școli astfel încât copiii să poată deveni propriii lor avocați. Copiii au de asemenea responsabilități față de alți copii, conform Convenției: A învăța despre propriile lor drepturi implică recunoașterea și respectarea drepturilor celorlalți.

Susținerea valorilor sociale și culturale ce respectă drepturile copilului. Valorile și standardele privind îngrijirea, dezvoltarea și protecția copilului descrise în Convenție nu sunt întotdeauna susținute de tradițiile înrădăcinate în timp. O serie de practici sociale și culturale, precum căsătoria timpurie, mutilarea genitală feminină și

discriminarea, joacă toate la ora actuală un rol în subminarea drepturilor copilului. Refuzarea anumitor drepturi unui copil din cauza genului, etniei, dizabilității sau a oricărui alt factor discriminatoriu este inacceptabilă.

Crearea unui mediu protector pentru copii necesită eliminarea oricărei amenințări la adresa drepturilor lor, inclusiv a celor ridicate de practici tradiționale nocive. Promovarea discuțiilor deschise pe problematica protecției copilului, îmbunătățirea sistemului de monitorizare și supraveghere printr-o mai bună colectare, analiză și folosire a datelor și întărirea capacităților familiilor și comunităților de a înțelege și de a realiza drepturile copilului reprezintă o serie de pași vitali spre eliminarea oricărei forme de violență, exploatare și abuz asupra copiilor și femeilor.

Doar împreună se poate realiza promisiunea Convenției pentru fiecare copil. Parteneriatele pe scară largă sunt esențiale pentru acceptarea și implementarea principiilor și drepturilor prevăzute de Convenție. Colaborarea în domeniul sănătății, educației, protecției și participării s-a intensificat enorm în ultimii ani și oferă promisiunea unui progres mai rapid pentru drepturile copilului și pentru obiectivele de dezvoltare stabilite la nivel internațional. E nevoie însă de o mai bună colaborare între actorii din plan național și internațional, comunități, administrații locale și cetățeni. Guvernele trebuie să lucreze împreună cu donatorii, organizațiile neguvernamentale, liderii de cult, profesorii, furnizorii de servicii medicale, asistenții sociali și parlamentari pentru a depăși provocările multiple care împiedică realizarea universală și completă a drepturilor copilului.

Parcursul rămas

Există în mare parte fundamentele necesare pentru a pune în practică agenda pentru acțiune. Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, organismul însărcinat cu monitorizarea implementării Convenției și a Protocoalelor Opționale, continuă să îndrume Statele părți cu privire la implementarea drepturilor copilului prin intermediul procesului său de raportare, al comentariilor generale și al zilelor de discuții. Guvernele naționale adoptă tot mai mult aceste recomandări, ce aduc beneficii și câștiguri consistente în sfera drepturilor copilului.

Abordările intersectoriale, cum este un continuu format din îngrijiri medicale maternale, cele adresate nou-născutului și copilului, educația centrată pe copil și un mediu protector, oferă un cadru larg pentru soluționarea lipsurilor din domeniul sănătății, educației și protecției copilului. Abordarea cooperării din perspectiva drepturilor omului prezintă un cadru solid pentru soluționarea disparităților și bazarea acțiunilor pe principiile drepturilor omului. Acțiunile umanitare țin cont în prezent de toate nevoile copilului, în principal de educație și protecție, pe lângă angajamentul lor tradițional de a furniza bunuri și servicii esențiale pentru satisfacerea nevoilor fizice de bază ale copiilor. Creșterea rapidă a accesului la informație și la comunicare în țările în curs de dezvoltare reprezintă o bună ocazie de a transmite cunoștințe vitale comunităților izolate și marginalizate.

Rămâne provocarea de a consolida progresul din ultimii 20 de ani, de a micșora riscurile și de a profita de șansele oferite de realizările sociale, economice și tehnologice.

S-a dus o luptă grea pentru Convenția cu privire la Drepturile Copilului, iar victoria nu a fost ușoară. Aceasta reprezintă un document valoros care ne deschide calea spre o lume în care drepturile copilului sunt îndeplinite, ceea ce prin urmare ameliorează imensurabil orice aspect al bunăstării umane. Pe măsură ce ne apropiem de finalul primului deceniu al secolului XXI, trebuie să profităm de ocazie pentru a pune în practică principiile și prevederile Convenției. Marea provocare pentru următorii 20 de ani va fi corelarea responsabilizării guvernamentale cu responsabilitatea socială și individuală. Viziunea Convenției se poate transforma în realitate pentru fiecare copil doar dacă acest document devine un ghid pentru fiecare dintre noi.

Progrese privind dreptul la supraviețuire și la dezvoltare

Supraviețuirea copilului

Numărul anual al deceselor înregistrate la nivel global în rândul copiilor sub cinci ani a scăzut de la 13 milioane în 1990 la aproximativ 9 milioane în 2008.

Alăptarea exclusivă

a copiilor mai mici de șase luni a crescut în toate regiunile aflate în curs de dezvoltare, cu excepția uneia.

Suplimentarea cu micronutrienți

ce oferă protecție totală prin două doze de vitamina A copiilor din regiunile în curs de dezvoltare a crescut de la 16% la 62% din 1999.

Imunizarea de rutină

cu trei doze de vaccin DTP3 a ajuns de la 75% în 1990 la 81% în 2007.

Vaccinarea

salvează milioane de vieți și a contribuit la reducerea numărului global de decese cauzate de rujeolă cu 74% din anul 2000.

Prevenirea malariei

Utilizarea plaselor împotriva țânțarilor tratate cu insecticide în cazul copiilor sub cinci ani a crescut semnificativ în Africa Subsahariană din anul 2000.

Prevalența HIV

a scăzut în rândul femeilor cu vârste între 15–24 de ani ce frecventează clinicile prenatale din anul 2000, în 14 din cele 17 țări cu date suficiente pentru a identifica tendințele.

Tratamentul HIV

pentru copiii sub 15 ani a crescut notabil, mai semnificativ în Africa Subsahariană.

Îmbunătățirea apei potabile

Peste 1,6 miliarde de oameni au obținut acces la surse îmbunătățite de apă potabilă între 1990 și 2006.

Cuprinderea în învățământul primar

Numărul copiilor neșcolarizați s-a diminuat de la 115 milioane în 2002 la 101 milioane în 2007.

Gradul de absolvire a ciclului primar

în cazul copiilor din țările aflate în curs de dezvoltare a crescut de la 79% în 1999 la 85% în 2006.

Paritatea de gen în învățământul primar

este pe cale de a se ameliora, cu un index al parității de gen de 96% sau mai mare în majoritatea regiunilor în curs de dezvoltare.

Provocări privind supraviețuirea și dezvoltarea

2,5 miliarde

de oameni nu au în continuare acces la condiții sanitare decente.

1 miliard

de copii sunt privați de unul sau mai multe servicii esențiale pentru supraviețuirea și dezvoltarea lor.

148 de milioane

de copii sub cinci ani din regiunile în curs de dezvoltare au o greutate mică pentru vârsta lor.

101 milioane

de copii nu frecventează învățământul primar, numărul fetelor fiind mai ridicat decât cel al băieților.

37 de milioane

de copii mici nu primesc sare iodată care să îi protejeze împotriva deficienței de iod.

22 de milioane

de copii mici nu sunt protejați împotriva bolilor prin imunizarea de rutină.

19 milioane

de copii mici din țările aflate în curs de dezvoltare se nasc cu o greutate mică la naștere.

9 milioane

de copii din lumea întreagă mor anual înainte de a împlini vârsta de cinci ani.

4 milioane

de copii din lumea întreagă mor în prima lună de viață.

4 milioane

de copii sub cinci ani mor anual din trei cauze: diaree, malarie sau pneumonie.

2 milioane

de copii sub 15 ani din lumea întreagă trăiesc cu HIV.

>500.000

de femei mor în fiecare an din cauza complicațiilor apărute în timpul sarcinii și la naștere.

Provocări privind disparitățile

Mortalitatea infantilă

Mortalitatea infantilă în rândul populației sărace este de cel puțin 1,9 ori mai ridicată decât în rândul celei bogate în peste jumătate din cele 90 de țări cu date suficiente pentru efectuarea unei analize.

Prevalența greutății mici

este de peste două ori mai ridicată în cazul copiilor sub cinci ani săraci decât în cazul celor bogați din țările aflate în curs de dezvoltare.

Rețeaua de apă potabilă

este de două ori mai accesibilă gospodăriilor din mediul urban decât celor din mediul rural.

Condițiile sanitare îmbunătățite

sunt aproape de două ori mai accesibile populației urbane decât celei rurale din țările aflate în curs de dezvoltare.

Prevalența HIV

în rândul tinerelor femei din Africa de Est și de Sud este de trei ori mai ridicată decât în rândul tinerilor bărbați.

Nivelul cunoștințelor vaste despre HIV

este de două ori mai mare în rândul tinerilor din Asia de Sud decât în rândul tinerelor.

Gradul de alfabetizare

în rândul tinerilor este de 1,2 ori mai ridicat decât în cazul tinerelor în țările cel mai puțin dezvoltate.

Frecvențarea școlară netă în învățământul secundar

în America de Sud și Caraibe este cu 6 puncte de procent mai mică în cazul băieților decât al fetelor.

Numărul căsătoriilor timpurii

în rândul tinerelor ce trăiesc în mediul rural din țările în curs de dezvoltare este dublu față de cel al tinerelor de la oraș.

Înregistrarea la naștere

este aproape de două ori mai des întâlnită în cazul copiilor născuți la oraș decât în cel al copiilor născuți în mediul rural.

Asistarea de către personal medical calificat la naștere

în cazul femeilor din cincimea cu veniturile cele mai mari din țările în curs de dezvoltare este de 2 ori mai ridicată decât în cele mai sărace țări aflate în curs de dezvoltare.

Riscul de deces matern pe parcursul vieții

este de 300 de ori mai ridicat în cazul femeilor ce trăiesc în țările cel mai puțin dezvoltate decât în cazul femeilor din țările industrializate.

Provocări privind protecția

500 de milioane–1,5 miliarde
de copii au fost afectați de violență.

150 de milioane
de copii cu vârste între 5–14 ani sunt exploatați prin muncă.

145 de milioane
de copii și-au pierdut unul sau ambii părinți din toate cauzele.

70 de milioane
de femei și fete din 29 de țări au fost supuse mutilării genitale feminine.

> 64 de milioane
de femei cu vârste între 20–24 de ani din țările în curs de dezvoltare s-au căsătorit înainte de împlinirea vârstei de 18 ani.

51 de milioane
de copii nu sunt înregistrați la naștere.

18 milioane
de copii trăiesc consecințele strămutării.

15 milioane
de copii și-au pierdut unul sau ambii părinți din cauza SIDA.

14 milioane
de tineri dau naștere unui copil la o vârstă cuprinsă între 15 și 19 ani.

1,2 milioane
de copii sunt traficați în fiecare an.

>1 milion
de copii sunt reținuți în detenție în timpul proceselor juridice.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului pe scurt

Textul de mai jos reprezintă un rezumat neoficial al Convenției cu privire la Drepturile Copilului. Versiunea completă a Convenției și Protocoalele Opționale pot fi consultate în raportul *Starea Copiilor Lumii, Ediție Specială: A 20-a aniversare a Convenției cu privire la Drepturile Copilului*, din broșura *O lume demnă pentru copii* și pe pagina de Internet www.unicef.org/crc și www.unicef.ro

Preambul

Preambulul amintește principiile de bază ale Organizației Națiunilor Unite și prevederile speciale ale anumitor tratate și proclamații relevante pentru drepturile omului. În Preambul, se reafirmă faptul că orice copil, datorită vulnerabilității sale, are nevoie de îngrijire și protecție specială, cu un accent deosebit pe îngrijirile primare și protecția de care răspunde familia. De asemenea, se reafirmă nevoia de protecție juridică și de alt tip a copilului înainte și după nașterea sa, importanța respectării valorilor culturale ale comunității din care provine copilul și rolul vital al cooperării internaționale în asigurarea drepturilor copilului.

Articolul 1

Definiția copilului. Prin copil se înțelege orice persoană sub 18 ani, cu excepția cazului în care legislația națională stabilește o vârstă a majoratului mai mică.

Articolul 2

Nediscriminare. Toate drepturile se aplică tuturor copiilor, fără excepție. Statul are obligația de a proteja copiii împotriva oricărei forme de discriminare și de a realiza acțiuni pozitive pentru promovarea drepturilor acestora.

Articolul 3

Interesul superior al copilului. Orice acțiune ce privește copilul trebuie să țină cont prioritar de interesul superior al acestuia. Statul trebuie să ofere copilului îngrijire adecvată în cazul în care părinții sau orice alte persoane cu responsabilități părintești nu reușesc acest lucru.

Articolul 4

Implementarea drepturilor. Statul trebuie să facă tot ce îi stă în putință pentru a implementa drepturile prevăzute în Convenție.

Articolul 5

Îndrumarea părintească și dezvoltarea capacităților copilului. Statul trebuie să respecte drepturile și responsabilitățile părinților și ale familiei largite de a oferi copilului îndrumarea necesară dezvoltării capacităților acestuia.

Articolul 6

Dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare. Fiecare copil are dreptul inerent la viață, iar Statul are obligația de a asigura supraviețuirea și dezvoltarea copilului.

Articolul 7

Nume și cetățenie. Copilul are dreptul la un nume la naștere. Copilul are de asemenea dreptul de a dobândi o cetățenie și, pe cât posibil, să își cunoască părinții și să fie crescut de aceștia.

Articolul 8

Păstrarea identității. Statul are obligația de a proteja și, în caz de nevoie, de a restabili elementele constitutive ale identității copilului. Aceasta include nume, cetățenie și legături familiale.

Articolul 9

Separarea de părinți. Copilul are dreptul de a trăi cu părinții săi cu excepția cazului în care acest lucru contravine interesului superior al copilului. Copilul are și dreptul de a păstra legătura cu ambii părinți atunci când este separat de unul din ei sau de ambii.

Articolul 10

Reîntregirea familiei. Copiii și părinții acestora au dreptul de a părăsi orice țară și de a reveni în țara lor de origine în scopul reîntregirii sau menținerii relației copil-părinte.

Articolul 11

Transfer ilicit și nerevenire. Statul are obligația de a preveni și remedia cazurile de răpire sau reținere în străinătate a copiilor de către unul din părinți sau de către un terț.

Articolul 12

Respectarea opiniilor copilului. Copilul are dreptul de a-și exprima în mod liber opinia și ca aceasta să fie luată în considerare în orice aspect sau procedură ce îl afectează direct.

Articolul 13

Libertatea de exprimare. Copilul are dreptul de a-și exprima propriile opinii, de a obține informații și de a disemina idei sau informații, fără să țină seama de frontiere.

Articolul 14

Libertatea de gândire, conștiință și religie. Statul trebuie să respecte dreptul copilului la libertatea de gândire, conștiință și religie, sub îndrumarea corespunzătoare a părinților.

Articolul 15

Libertatea de asociere. Copiii au dreptul de a se întâlni cu alții și de a se alătura sau forma asociații.

Articolul 16

Protejarea intimității. Orice copil are dreptul la protecție împotriva ingerințelor în viața sa personală, în familia sa, domiciliul sau în corespondența sa, și la protecție împotriva calomniei sau defăimării.

Articolul 17

Acces la informații adecvate. Statul trebuie să asigure accesul copiilor la informații și materiale din surse diversificate și să încurajeze mass-media să disemineze informații ce prezintă o utilitate socială și culturală pentru copil și să facă totul pentru a-l proteja de materiale care dăunează bunăstării acestuia.

Articolul 18

Responsabilitățile părinților. Părinții au răspunderea comună primară de a crește copilul, iar Statul trebuie să îi susțină în acest demers. Statul trebuie să ofere părinților sprijinul adecvat pentru creșterea copilului.

Articolul 19

Protecție împotriva abuzului și a neglijării. Statul trebuie să protejeze copilul de orice formă de rele tratamente din partea părinților sau a altor persoane responsabile de îngrijirea copilului și trebuie să creeze programe sociale eficiente pentru prevenirea abuzului și pentru tratarea victimelor.

Articolul 20

Protecția copilului fără familie. Statul este obligat să ofere protecție specială copilului privat de mediu familial și să se asigure că în astfel de cazuri sunt disponibile alternative corespunzătoare de îngrijire familială sau plasament instituțional. Eforturile depuse pentru îndeplinirea acestei obligații vor ține cont de originea culturală a copilului.

Articolul 21

Adopție. În statele în care adopția este recunoscută și/sau permisă, aceasta se va realiza ținând cont în mod prioritar de interesul superior al copilului, doar cu autorizația autorităților competente și prin luarea unor măsuri de siguranță pentru copil.

Articolul 22

Copiii refugiați. Trebuie oferită protecție specială copiilor refugiați sau copiilor ce solicită statut de refugiat. Stă în obligația Statului să coopereze cu organizațiile competente ce oferă o astfel de protecție și asistență.

Articolul 23

Copiii cu dizabilități. Un copil cu dizabilități are dreptul la îngrijiri speciale, la educație și instruire care să îl ajute să se bucure de o viață împlinită și decentă, trăită în demnitate, și să atingă cel mai ridicat nivel posibil de independență și integrare socială.

Articolul 24

Sănătate și servicii medicale. Copilul are dreptul la servicii medicale și de sănătate la cele mai înalte standarde posibile. Statele trebuie să acorde o atenție deosebită reducerii mortalității infantile și furnizării de îngrijiri medicale primare și preventive, dar și de educație în domeniul sănătății publice. Trebuie să încurajeze cooperarea internațională în acest sens și să depună eforturi pentru a se asigura că orice copil are acces la servicii medicale eficiente.

Articolul 25

Revizuirea periodică a plasamentului. Un copil plasat de către Stat pentru a primi îngrijiri, protecție sau tratament are dreptul la o evaluare periodică a plasamentului.

Articolul 26

Protecție socială. Copilul are dreptul să beneficieze de protecție socială, inclusiv de asigurări sociale.

Articolul 27

Nivel de trai. Fiecare copil are dreptul la un nivel de trai adecvat dezvoltării sale fizice, mintale, spirituale, morale și sociale. Părinții sunt în primul rând responsabili de asigurarea unui astfel de nivel de trai copilului. Obligația Statului este de a se asigura că această responsabilitate poate fi și este îndeplinită. Răspunderea Statului poate include acordarea de ajutor material părinților și copiilor.

Articolul 28

Educație. Copilul are dreptul la educație, iar obligația Statului este de a se asigura că educația primară este gratuită și obligatorie, de a încuraja diferite forme de educație secundară accesibile fiecărui copil, de a face educația superioară disponibilă tuturor în funcție de capacități și de a se asigura că disciplina școlară se află în concordanță cu drepturile și demnitatea copilului. Statul se va implica în cooperarea internațională în vederea implementării dreptului la educație.

Articolul 29

Scopurile educației. Educația va avea drept scop dezvoltarea la potențial maxim a personalității, talentelor și abilităților fizice și mintale ale copilului. Educația trebuie să pregătească copilul pentru o viață de adult activă într-o societate liberă și îi va inculca respectul pentru părinți, pentru propria sa identitate culturală, limbă și valori, dar și pentru originea și valorile culturale ale celor din jur.

Articolul 30

Copiii aparținând minorităților sau populațiilor indigene. Copiii din comunitățile minoritare și populațiile indigene au dreptul să se bucure de propria lor cultură, să practice propria lor religie și să vorbească propria lor limbă.

Articolul 31

Activități recreative, culturale și de timp liber. Copilul are dreptul la timp liber, la joacă și să ia parte la activități culturale și artistice.

Articolul 32

Exploatarea prin muncă. Copilul are dreptul de a fi protejat împotriva oricărei munci ce îi pune în pericol sănătatea, educația sau dezvoltarea. Statul trebuie să stabilească vârste minime de încadrare în muncă și să reglementeze condițiile de muncă.

Articolul 33

Abuz de droguri. Copiii au dreptul la protecție împotriva consumului de narcotice și droguri psihotrope și a implicării în producerea sau distribuirea acestora.

Articolul 34

Exploatare sexuală. Statul trebuie să protejeze copiii împotriva exploatării și abuzului sexual, inclusiv a prostituției și implicării în pornografie.

Articolul 35

Vânzare, trafic și răpire. Stă în obligația Statului să depună orice efort pentru a preveni vânzarea, traficul și răpirea copiilor.

Articolul 36

Alte forme de exploatare. Copilul are dreptul la protecție împotriva oricărei forme de exploatare ce dăunează bunăstării sale în orice mod ce nu este cuprins în articolele 32–35.

Articolul 37

Tortură și privare de libertate. Niciun copil nu poate fi supus torturii, crudelor tratamente sau pedepselor, arestului sau privării de libertate fără baze legale. Atât pedeapsa capitală, cât și închisoarea pe viață fără posibilitatea de eliberare sunt interzise în cazul infracțiunilor comise de persoane sub 18 ani. Orice copil privat de libertate trebuie separat de adulți cu excepția cazului în care acest lucru nu se află în interesul superior al copilului. Orice copil aflat în detenție are dreptul la asistență juridică și de alt tip și la contacte cu familia.

Articolul 38

Conflicte armate. Statele trebuie să ia orice măsură posibilă pentru a se asigura că niciun copil sub 15 ani nu este direct implicat în ostilități. Niciun copil sub 15 ani nu poate fi recrutat în forțele armate. Statele vor asigura protecție și îngrijiri copiilor afectați de conflictele armate conform legilor internaționale din domeniu.

Articolul 39

Îngrijire în vederea recuperării. Statul deține obligația de a se asigura că orice copil victimă a conflictelor armate, torturii, relexelor tratamente sau exploatării beneficiază de tratament corespunzător ce ajută la recuperarea și integrarea sa socială.

Articolul 40

Administrarea justiției juvenile. Orice copil aflat în conflict cu legea are dreptul la un tratament ce promovează simțul demnității și stima de sine, ține cont de vârsta copilului și țintește la apărarea sa. Procedurile juridice și plasamentele instituționale trebuie evitate pe cât posibil.

Articolul 41

Respectarea standardelor superioare. În cazul în care standardele stabilite de legile naționale și internaționale în vigoare referitoare la drepturile copilului sunt superioare celor prevăzute în prezenta Convenție, se vor aplica întotdeauna standardele superioare.

Articolele 42–54

Implementare și intrare în vigoare. Aceste articole prevăd în special:

- intrarea în vigoare a Convenției la 30 de zile după ratificarea sa sau aderarea a 20 de State;
- obligația Statelor părți de a face cât mai cunoscute drepturile Convenției atât în rândul adulților, cât și al copiilor;
- înființarea unui Comitet ONU pentru Drepturile Copilului care să analizeze rapoartele pe care Statele părți trebuie să le depună la doi ani după ce au ratificat Convenția și o dată la cinci ani ulterior;
- obligația Statelor părți de a depune Comitetului rapoartele respective care să cuprindă măsurile întreprinse pentru respectarea Convenției și progresul realizat în aplicarea acestor măsuri;
- obligația Statelor părți de a disemina rapoartele la nivel național;
- cooperare internațională în domeniul ce face obiectul Convenției realizată prin invitarea UNICEF și a agențiilor specializate ale Națiunilor Unite – cum sunt Organizația Internațională a Muncii, Organizația Mondială a Sănătății și Organizația Educațională, Științifică și Culturală a Națiunilor Unite – alături de organisme ‘competente’, precum organizațiile neguvernamentale ce se bucură de regim consultativ din partea ONU, să ia parte la adunările Comitetului și să ofere sfaturi calificate în domeniile lor de competență, dar și prin transmiterea acestor organisme de către Comitet a cererilor de consiliere și asistență tehnică înaintate de Statele părți;
- dreptul Comitetului de a recomanda Adunării Generale realizarea de studii speciale pe anumite probleme referitoare la drepturile copilului.

Drepturile copilului descrise în Convenție sunt consolidate prin Protocoalele sale Opționale cu privire la vânzarea copiilor, prostituția minorilor și pornografia infantilă și cu privire la implicarea copiilor în conflicte

Evoluția standardelor internaționale referitoare la drepturile copilului

1924 Liga Națiunilor Unite adoptă Declarația Drepturilor Copilului de la Geneva. Declarația stabilește drepturile copilului la dezvoltare materială, morală și spirituală; îngrijire specială în caz de boală, dizabilitate sau dacă este orfan; ajutor umanitar prioritar în caz de suferință; dreptul de a nu fi exploatat economic și dreptul la o creștere care să îi inculce simțul responsabilității sociale.

1948 Adunarea Generală a ONU adoptă Declarația Universală a Drepturilor Omului, care face referire în articolul 25 la copii ca „având dreptul la îngrijire și asistență specială.”

1959 Adunarea Generală a ONU adoptă Declarația Drepturilor Copilului, care recunoaște drepturi precum nediscriminarea și dreptul la nume și cetățenie. De asemenea, amintește în mod special și dreptul copilului la educație, îngrijiri medicale și protecție specială.

1966 Sunt adoptate Convenția Internațională cu privire la Drepturile Civile și Politice și Convenția Internațională cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale. Convențiile pledează pentru protecția copilului împotriva exploatării și promovează dreptul la educație.

1973 Organizația Internațională a Muncii adoptă Convenția Nr. 138 cu privire la vârsta minimă de încadrare în muncă, prin care se stabilește la 18 ani vârsta minimă pentru orice muncă ce ar putea pune în pericol sănătatea, siguranța sau moralitatea persoanei.

1979 Adunarea Generală a ONU adoptă Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor, ce veghează asupra drepturilor omului deținute de fete și femei. De asemenea, declară anul 1979 Anul Internațional al Copilului, ce pune în mișcare grupul de lucru pentru a scrie o Convenție cu privire la Drepturile Copilului care să aibă obligativitate legală.

1989 Adunarea Generală a ONU aprobă în unanimitate Convenția cu privire la Drepturile Copilului, cu intrare în vigoare anul următor.

1990 La Summit-ul Mondial pentru Copii din anul 1990 se adoptă Declarația Mondială privind Supraviețuirea, Protecția și Dezvoltarea Copiilor, împreună cu un plan de acțiune pentru implementarea acesteia în anii '90.

1999 Organizația Internațională a Muncii adoptă Convenția Nr. 182 privind interzicerea celor mai grave forme de exploatare a copiilor prin muncă și acțiunea imediată pentru eliminarea lor.

2000 Adunarea Generală a ONU adoptă două Protocoale Opționale la Convenția cu privire la Drepturile Copilului, unul privind implicarea copiilor în conflicte armate, altul referitor la vânzarea copiilor, prostituția minorilor și pornografia infantilă.

2002 Adunarea Generală a ONU organizează Sesiunea Specială dedicată Copiilor, reunindu-se pentru prima dată pentru a discuta special despre problematica copiilor. Sute de copii iau parte la sesiune ca membri ai delegațiilor oficiale, iar liderii mondiali se angajează să facă un acord privind drepturile copilului, și anume 'O lume demnă pentru copii.'

2007 Perioada de monitorizare de cinci ani stabilită la Sesiunea Specială dedicată Copiilor a Adunării Generale a ONU se sfârșește cu Declarația Copiilor adoptată de peste 140 de guverne. Declarația recunoaște progresul înregistrat și provocările rămase, reafirmând totodată angajamentul față de acordul *O lume demnă pentru copii*, față de Convenție și Protocoalele sale Opționale.

La data de 20 noiembrie 2009, comunitatea internațională sărbătorește 20 de ani de la adoptarea de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite a Convenției cu privire la Drepturile Copilului, un document unic ce stabilește standarde internaționale pentru îngrijirea, tratamentul și protecția tuturor persoanelor sub 18 ani. Pentru a sărbători acest moment aparte, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii dedică o ediție specială a raportului său de referință Starea Copiilor Lumii analizei evoluției Convenției, progreselor înregistrate în domeniul drepturilor copilului, provocărilor rămase și acțiunilor ce trebuie întreprinse astfel încât promisiunea Convenției să se transformă în realitate pentru toți copiii.

Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
3 United Nations Plaza, New York, NY 10017, USA
pubdoc@unicef.org
www.unicef.org
Design și producție pretipar: Prographics, Inc.
ISBN: 978-92-806-4448-7
© Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF)
Noiembrie 2009